BESPREKINGSVERSLAG

Reg.nr.:
Afdeling Bestuursondersteuning

Betreft: Verenigde Vergadering	Datum bespreking: Woensdag 16 december 2020 13.00 – 16.55 uur Plaats: Digitaal Opgesteld door: Roswitha Lubbers
Aanwezigen: Dhr. R.A.M. van der Sande (voorzitter) Dhr. G.H. von Faber (hoogheemraad) (deels) Mw. T.O. Fierens (hoogheemraad) Dhr. M. Kastelein (hoogheemraad) Dhr. J.J.J. Langeslag (hoogheemraad) Mw. C.H.C. van Steensel-Van Hage (hoogheemraad) Mw. M. Middendorp (secretaris/algemeen directeur) Dhr. A.J.J. Blijleven (A&B) Dhr. P. Meijer (A&B) Dhr. M.J.H. Mooren (A&B) Dhr. P.A.M. van der Poel (A&B) Mw. L.M. Willemse (A&B) Dhr. J. P. de Vries (A&B) (deels) Dhr. W. de Vries (A&B) Dhr. H. van der Kaap (PvdD) Mw. D.J.M. Corbey (PvdA) Dhr. W.H.B. van Dunné (PvdA) Dhr. J.J. Démoed (CDA) Dhr. J.W.C. de Mooij (CDA) Mw. S.U. Dewkalie (Water Natuurlijk) Dhr. H. van Dijk (Water Natuurlijk) Dhr. J.J. Bakker (VVD) Dhr. J.B. Knapp (VVD) Dhr. F.T. Pardaan (VVD) Dhr. A. van Geest (AWP) Dhr. N. van der Plas (ChristenUnie-SGP) Dhr. R.A. Roorda (ChristenUnie-SGP) Dhr. R.F. Schols (50PLUS) Dhr. B.F. Revet (50PLUS) Mw. J.M. Stoop (Natuurterreinen) *Afwezig:* Mw. J.C. Boomsma (PvdD) Dhr. J. van Oeveren (VVD) *Tevens aanwezig:* Dhr. P. Pieters (voorzitter Rekenkamercommissie (bij punt 5) Dhr. A.W.G. Bol (punt 8.a) Dhr. G. van der Kooij (punt 8.b) Dhr. R. Marseille (punt 8.b) Dhr. F. Hoogland (punt 8.b)	

	VERSLAG	ACTIE
1.	**Opening/ vaststellen van de agenda** De **voorzitter** opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom. De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld. Afmelding is ontvangen van mevrouw Boomsma en de heer Van Oeveren. De heer J. de Vries zal de vergadering deels bijwonen.	

	VERSLAG	ACTIE
2.	**Spreekrecht** Er hebben zich geen insprekers aangemeld.	
3.a	**Overzicht ingekomen stukken** UvW aanpassing belastingstelsel: hoogheemraad **Van Steensel** brengt verslag uit van de ledenvergadering d.d. 11 december van de Unie van Waterschappen. De waterschappen hebben, tot haar grote voldoening, unaniem een definitief voorstel voor de aanpassing van het belastingstelsel waterschappen vastgesteld. De Ledenvergadering van de UvW heeft aan de minister van Infrastructuur & Waterstaat gevraagd in de Memorie van Toelichting op de wet nadrukkelijk aandacht te besteden aan het onderwerp 'bandbreedte'. VvE Maritima-Marevista: de VvE ging ervan uit dat een aantal brieven als bespreekstuk zou worden geagendeerd voor de VV. Hoogheemraad **Van Steensel** wijst erop dat deze brieven steeds als ingekomen stuk op de agenda van de vorige VV-vergadering zijn geplaatst, en dat de VV de verdere afhandeling aan D&H overliet. Dit traject loopt inmiddels, waarbij ook de laatste brief wordt meegenomen. Desgewenst wordt er digitaal met genoemde VvE overlegd. Mevrouw **Dewkalie** verzoekt om ook de VV op de hoogte te houden van het verdere verloop (correspondentie en verslag van het gesprek). Hoogheemraad **Van Steensel** zal de VV een afschrift sturen van de gevoerde correspondentie en indien er een vervolggesprek plaatsvindt, zal de VV een kopie ontvangen van het gespreksverslag. Mevrouw **Corbey** sluit zich aan bij de vraag van WN en wil voorts weten wanneer de Kustnota wordt geagendeerd voor bespreking. hoogheemraad **Van Steensel** antwoordt dat de Kustnota in de commissie van 13 januari 2021 wordt besproken. De heer **Knapp** zou graag zien dat Rijnland in de terugkoppeling aan de VvE, niet alleen aandacht besteedt aan de rol van Rijnland, maar ook aan het spanningsveld tussen de door Rijnland gestelde technische vereisten en de menselijke aspecten. Op voorstel van de **dijkgraaf** wordt besloten dit punt aan de hand van de casuïstiek in de commissie van 13 januari mee te laten nemen door de portefeuillehouder. De heer **Knapp** voegt volledigheidshalve toe dat hij graag ziet dat D&H in de terugkoppeling aan de VV duidelijkheid geeft over de positie en de rol van Rijnland, de gemeente en de VvE zelf. De **voorzitter** zegt dat deze helderheid wordt gegeven, zowel in de brief aan de VvE als in de terugkoppeling in de commissie van januari. Hoogheemraad **Van Steensel** voegt toe dat er al wordt gewerkt aan een overzicht met rollen en verantwoordelijkheden. De heer **Schols** betreurt het dat de VvE wederom in de pen is geklommen in verband met het uitblijven van voortgang. Hij neemt aan dat de hoogheemraad nu zeer alert is wat betreft de verdere afwikkeling. De heer **J. de Vries** vindt het positief dat de Unie van Waterschappen een unaniem besluit heeft genomen over het belastingstelsel. Klopt het dat de ledenvergadering heeft besloten kaders te stellen voor de toepassing van een bandbreedte zoals vermeld in het voorstel? En dat die kaders nog moeten worden opgesteld? Hoogheemraad **Van Steensel** bevestigt dit. De **voorzitter** verwijst voor verdere informatie naar de brief die de Unie van Waterschappen heeft verzonden aan het ministerie.	**Toezegging**
3.b	**Mededelingen** Werkgroep Investeringen: hoogheemraad **Kastelein** is blij met de vele aanmeldingen voor de werkgroep Investeringen. Hij roept de belangstellenden op snel te reageren op de datumprikker. WBP 6: de **voorzitter** heeft op het verzoek om dit in kleine groepjes te gaan bespreken slechts 12 reacties ontvangen. Hij roept de VV- en commissieleden hun belangstelling voor deelname onverwijld door te geven zodat de indeling gemaakt kan worden.	

	VERSLAG	ACTIE
3.c	**Motie rapportage (ter kennisneming)** De heer **W. de Vries** verzoekt alle fracties om moties en/of amendementen tijdig in te dienen en niet meer op de bewuste vergaderdag. Er zijn geen kanttekeningen vanuit de VV.	
4.	**HAMERSTUKKEN**	
	Er zijn geen hamerstukken**.**	
5.	**BESLUITVORMINGSNOTA'S**	
5.01.	**Aquathermie** Hoogheemraad **Fierens** zegt in haar inleiding dat de inbreng van de commissie (kaderstelling is aangevuld met thema's) in de nota is verwerkt die daarmee aan kwaliteit heeft gewonnen en die zich mag verheugen in warme belangstelling van andere waterschappen én de STOWA. Mevrouw **Dewkalie** is zeer content met de voorliggende fraaie co-creatie en onderstreept de grote inbreng hierin vanuit de VV. De diverse kaders (bestuurlijk, juridisch, financieel én ecologisch) zijn goed verwerkt. Principe 'wie het eerst komt het eerst maalt' bij kleinschalige projecten: de fractie betreurt het dat het warmteverdeling vraagstuk uit de weg wordt gegaan. Hoe wordt hiermee omgegaan bij kleinverbruikers? De heer **W. de Vries** is eveneens complimenteus over het heldere stuk en dankt de VV-leden voor hun inbreng. Is Rijnland aangesloten bij het netwerk Aquathermie? Hij zou het goed vinden als de nota breed wordt verspreid. Ook mevrouw **Willemse** is zeer tevreden met de prima uitwerking in de nota en de voortrekkersrol van Rijnland, die het bovendien erg waardeert dat Rijnland als ondernemer naar het onderwerp kijkt (binnen de noodzakelijke kaders) en inzet op samenwerking. Mevrouw **Corbey** sluit zich aan bij alle complimenten. Toch is haar nog niet geheel duidelijk wat het rendement is van aquathermie, wat de kosten zijn en in hoeverre aquathermie bijdraagt aan de reductie van CO_2-uitstoot. Rijnland zou door het aanwijzen van bepaalde potentiële zones voor de kansrijke toepassing van aquathermie een grotere proactieve rol kunnen spelen: zodoende zal deelname door derden ook aantrekkelijker zijn. Vraag: kan Rijnland een aantal van dit soort zones aanwijzen en deze publiekelijk bekend maken? De heer **Knapp** geeft de hoogheemraad een pluim voor de heldere en informatieve nota waar ook andere waterschappen van kunnen profiteren. Tevens deelt hij de mening van WN dat het een fraaie coproductie is van VV en hoogheemraad. Het juridisch kader zou zijns inziens wel nog iets meer kunnen worden uitgewerkt, waarbij de VVD denkt aan aanbestedingsrecht/de verdeling van schaarse rechten in samenhang met de nog te voeren discussie over taken (en de afwijkende opvatting van de minister). Vraag: hoe ziet de hoogheemraad het vervolgtraject en is het niet beter om dit in Unieverband te doorlopen? Ook het CDA vindt dat de motie en het amendement op een goede wijze zijn opgepakt en de fractie kan zich dan ook vinden in de voorliggende uitwerking, aldus de heer **De Mooij.** Na de laatste vergadering zijn de kaders goed aangevuld dus rest de fractie niets anders dan lof: voor de hoogheemraad, de organisatie maar bovenal ook voor de VV zelf. De heer **Van der Plas** sluit zich aan bij de uitgedeelde complimenten. Zijn fractie pleit ervoor om leveranciers van bewezen duurzame energie voorrang te verlenen voor aquathermie en het gebruik van steenkolen de pas af te snijden voor deze toepassing. De CU-SGP vindt het op zich een prachtig plan maar maakt zich daarnaast ook wel zorgen: overal waar de mens ingrijpt, grijpt deze in op de natuur en de schepping. Soms met positieve gevolgen, maar ook met negatieve. Vandaar dat de fractie nader onderzoek wil naar de gevolgen voor de ecologie. Hoogheemraad **Fierens** dankt de VV voor de warme woorden, maar voegt er van haar zijde dank voor de inbreng vanuit de VV zelf aan toe waardoor er door gezamenlijke inspanningen een prima kader is gerealiseerd. Het is het begin van het proces en er wordt te zijner tijd nader gerapporteerd in de burap en de pilot. In de kerstspecial over energie zijn de meest actuele ontwikkelingen vermeld (zon, wind en warmte). Het verdelingsvraagstuk speelt inderdaad, ook in de (ontwikkeling van de) Warmtewet. In de Nota van Wijziging heeft het principe 'wie het eerst komt het eerst maalt' plaatsgemaakt voor het	

	VERSLAG	ACTIE
	uitgangspunt ‘wie er het eerst is’. Er wordt breed gereageerd op enkelvoudige aanvragen. Rijnland is aangesloten op het netwerk van aquathermie en de kennis zal daar ook worden gedeeld. CO_2-uitstoot: warmtewinning uit het aquathermie (het water zelf) is CO_2-neutraal en de voor het op temperatuur brengen benodigde elektriciteit wordt zo veel als mogelijk geleverd door duurzame energie (zon, wind) maar zelfs de aanwending van grijze stroom is gunstiger voor de CO_2-uitstoot dan via fossiele brandstoffen. Bovendien zijn de warmtenetten zelf duurzaam vanwege de lange levensduur. Maar het blijft een aandachtspunt. Pro-actievere promotie door Rijnland: Rijnland gebruikt hiervoor de tweede fase van de RESSEN (warmtewerkgroepen) en zoekt samen met gemeenten naar kansrijke locaties die door de gemeenten moeten worden aangewezen. De hoogheemraad is bereid te onderzoeken of er nog actiever kan worden gezocht door Rijnland en denkt ook aan een brochure. De juridische kaders worden toegelicht in de Nota van Wijziging. De ecologie is nadrukkelijk een zeer belangrijk aandachtspunt bij aquathermie. Rijnland zit bijvoorbeeld in de innovatiewerkgroep die zich hiermee bezighoudt. Zie bijvoorbeeld het STOWA- rapport met daarin de 14 ‘best practices’. *Tweede termijn* Mevrouw **Dewkalie** wijst erop dat de tekst in de Nota van Wijziging met betrekking tot verdelingsvraagstuk kleinschalige initiatieven niet is gewijzigd ten opzichte van eerdere teksten (het blijft op chronologische volgorde). WN kan zich voorstellen dat dit niet tot schaarste zal leiden. Vraag: klopt het dat dit geen effect heeft op het verdelingsvraagstuk? WN is net als de CU-SGP geïnteresseerd in de warmtepompen en wil graag wat meer uitleg. De heer **Knapp** is positief over de aanpassing in de Nota van Wijziging inzake het ‘wie het eerst komt eerst maalt-principe’ (was door de VVD ingebracht bij de commissiebespreking), verwijzend naar uitspraken van de minister over taakverbreding (heeft niet geleid tot problemen maar er wordt erkend dat het een grijs gebied is). De meningen of het al dan niet aanbestedingsrechtelijk moet worden ingestoken zijn verdeeld al wordt breed onderschreven dat het gaat om de verdeling van schaarse rechten. In de nota wordt aangegeven dat vervolgstudie en discussie nodig is. Is de hoogheemraad het met de VVD eens dat er dus nog nader zaken moeten worden uitgediept en geconcretiseerd (zoals maatschappelijk belang) en verdient het geen aanbeveling om dit in Unieverband te doen? Wat wordt onder maatschappelijk belang verstaan, wat is de rol van het waterschap, wat is de rol van het waterschap in de RES en die van de andere partners? Wat is de visie van de hoogheemraad op het vervolgtraject? Mevrouw **Corbey** dankt de hoogheemraad om de proactieve rol van Rijnland in het RES-proces meer aandacht te geven en de suggestie voor een folder om de visie van Rijnland over aquathermie uit te dragen en kansrijke locaties te vermelden. Ook de PvdA sluit zich aan bij de suggestie van de CU-SGP om duurzaamheid voorrang te geven in het geval van concurrentie op een bepaalde locatie. De heer **Schols** onderschrijft de nota en sluit zich aan bij de vragen van de VVD met betrekking tot de verdeling van schaarse bronnen (juridische insteek: van wie is de warmte in het oppervlaktewater?). 50PLUS verwijst naar de waarschuwingen van diverse energieleveranciers: vanaf 2025 kunnen zij een constante stroomleverantie niet meer garanderen. Wordt daarmee rekening gehouden? Hoogheemraad **Fierens** zegt in reactie op vragen over het verdelingsvraagstuk dat het uitgangspunt ‘wie het eerst komt het eerst maalt’ plaats heeft gemaakt voor de chronologische volgorde. Het betreft overigens slechts een enkele burger ‘voor heel veel water’. Op individueel niveau is er eigenlijk geen sprake van een verdelingsvraagstuk. Grootschaligere initiatieven liggen bij de gemeenten en dan speelt de maatschappelijke meerwaarde een rol. Juristen hebben daar bewust voor gekozen: deze is dermate algemeen, dat er veel onder geschaard kan worden. Zie ook de ontwikkeling van de Warmtewet (grijs gebied). Rijnland en de Unie van Waterschappen leveren input voor de aangepaste wetgeving aan het ministerie. De hoogheemraad zal over energie en het vervolgtraject via de burap rapporteren, zoals eerder toegezegd. Maar ook andere opties, zoals een ‘kerstspecial’, zijn denkbaar. Maatschappelijke meerwaarde wordt bij grootschaligheid getoetst. Controle bij kleinschalige projecten is vrijwel ondoenlijk omdat niet altijd valt na te gaan welk type stroom wordt gebruikt (er moet worden ingezet op promotie van groene stroom en bewustwording). Ecologie: hieraan wordt in Unieverband en STOWA-verband gewerkt maar Rijnland gaat zelf ook onderzoek doen en de VV hierover steeds bijpraten. De vraag van 50PLUS over constante stroomleverantie zal op een later moment worden meegenomen, ruim voor 2025. Voorts zal een aquaflyer worden ontwikkelt over de potentieel geschikte aquagebieden.	

	VERSLAG	ACTIE
	Derde termijn De heer **W. de Vries** stelt dat net als bij windmolens en zonnepanelen, bij aquathermie vraag- en aanbod speelt. Veelal vragen potentieel belangstellenden of er mogelijkheden zijn op een bepaalde locatie. Hij ziet weinig heil in een proactief overzicht van 'mooie locaties'. Hoogheemraad **Fierens** verwijst naar de afspraak dat er wat betreft aquathermie maatwerk zal worden geleverd. Het komt al voor dat plannen van een groepje burgers geen doorgang kunnen vinden omdat gemeenten al andere voornemens hebben met die locatie. Deze transitie wordt gerapporteerd en vastgelegd omdat dit leidt tot de praktijk van 'best practices' (van belang als bouwstenen voor de Warmtewet. De **voorzitter** concludeert dat de VV instemt met het voorstel en uit nogmaals zijn vreugde over de voortrekkersrol die Rijnland speelt.	
5.02.	**Aansluiting boezemgemalen op Bosbo** De **voorzitter** wijst erop dat het voorstel niet vooraf in een commissie kon worden voor besproken en concludeert vervolgens dat de VV er, zonder discussie, unaniem mee instemt.	
5.03.	**Verkoop vastgoed Nieuwe Driemanspolder** Het betreft een nagekomen vergaderstuk, aldus de **voorzitter.** Rijnland wil het vastgoed voor ultimo 2020 overdragen. De heer **Blijleven** vindt de verstrekte informatie erg magertjes: niet duidelijk is om hoeveel m2 grond het gaat, op welke wijze er een marktconsultatie heeft plaatsgevonden, e.d. De fractie wil graag meer informatie. De heer **Van Dunné** deelt bovenstaande vragen. Hij veronderstelt dat de overdracht bij de notaris al is gepland. Klopt dat? In de besluitnota staat voorts dat de inkomsten al zijn ingeboekt en gekoppeld aan de verwachte opbrengsten. Kortom: kan de VV nog wel iets besluiten? Als de VV de verkoop afwijst, ontstaat er een gat van € 2 miljoen in het budget. De VV wordt zijns inziens voor een fait accompli geplaatst. De heer **De Mooij** deelt de mening van de fractie A&B en de PvdA. Hij wil meer informatie. Hoogheemraad **Langeslag** zegt dat het eigendommen betreft die zijn aangekocht binnen het project (meer aangekocht dan uiteindelijk benodigd). Een dergelijke verkoop moet worden goedgekeurd door de VV. De opbrengsten vloeien terug in het project en hiermee is rekening gehouden in de projectbegroting. Risico's 1.1: na onderhandelingen met een aantal gegadigden is uiteindelijk met één een prijs overeengekomen. Mede op verzoek van de kopers (de gemeente Den Haag, een veehouder en een projectontwikkelaar) is gekozen voor overdracht voor eind 2020 (vanwege fiscale wijzigingen per 2021). Oppervlakte: het zijn geen al te courante objecten en in totaal gaat het om ruim 19 hectare. Mocht de verkoop niet doorgaan, dan ontstaat er in de projectbegroting van de Nieuwe Driemanspolder een tekort van € 2 miljoen en blijft Rijnland in het bezit van de kavels, waar het geen gebruik van zal maken voor het project. *Tweede termijn* De heer **Blijleven** blijft van mening dat de VV tijdiger meer achtergrondinformatie had moeten worden verstrekt over deze transactie en dringt er wederom op aan de VV in de toekomst in voorkomende gevallen te voorzien van betere stukken. Hij wijst erop dat de fractie hier in het verleden al vaker op heeft aangedrongen. De fractie stemt wel in met het voorliggende voorstel. De heer **Van Dunné** gaat ervan uit dat de VV inzage kan krijgen in de onderliggende stukken (al dan niet vertrouwelijk). Voorts wil de PvdA weten of niet ook de hoogheemraad zelf van mening is dat de VV voor het blok is gezet nu de VV niet in de gelegenheid is gesteld om een mening te vormen en geven. De heer **De Mooij** verwijst naar de volgende passage: 'Risico's 1.1 De waarde van het vastgoed is hoger dan de koopsom. De waarde is bepaald op basis van taxaties, expert judgement en onderhandelingen met potentiële kopers'. Hij had mede hierom als VV-lid de taxatierapporten graag willen kunnen bekijken om te kunnen beoordelen waarom de koopsom lager is uitgevallen. Als bij het opstellen van een projectbegroting de aankoop van de grond/onroerend goed daarin al is verwerkt maar nadien blijkt	

	VERSLAG	ACTIE
	dat een grond die niet gebruikt hoeft te worden alsnog kan worden verkocht, is dit een opbrengst en kan dit bedrag niet als een tekort in de projectbegroting worden aangemerkt, aldus de heer De Mooij. De dijk ligt er al tijden: was deze voorheen niet al in het bezit van Rijnland of is de dijk eerst aangekocht en wordt deze nu weer afgestoten? Het CDA sluit zich voorts aan bij de vragen/opmerkingen van de PvdA en A&B. De heer **Revet** sluit zich aan bij de kanttekeningen van de heer Blijlevens. Als de verkoopwaarde nu al bekend is, kan de koopprijs ook worden beoordeeld. Het is zijns inziens een aantrekkelijk object want de projectontwikkelaar gaat van een deel vier bouwkavels ontwikkelen. De prijs van € 10 per m2 vindt hij 'best laag'. Bij het opstellen van de projectbegroting heeft Rijnland eerst bepaald welke gronden nodig zouden zijn voor de realisatie van de Nieuwe Driemanspolder. Vervolgens zijn gronden aangekocht maar het is vanzelfsprekend dat Rijnland de aankoop niet kon beperken tot exact die stukken die daarvoor nodig werden geacht (en de verkopende partij dus zou laten zitten met de restanten), aldus hoogheemraad **Langeslag.** Er is dus meer grond aangekocht dat noodzakelijk. In de projectbegroting is de verkoop tegen de toenmalige aankoopprijs opgenomen. De gronden zijn jaren geleden aangekocht en de exacte opbrengstwaarde kon toen niet worden vastgesteld, vandaar dat als risico is vermeld dat er tegen een hogere of lagere prijs zou moeten worden verkocht. Uiteindelijk is aan de hand van de diverse beheer opties (taxatie, expert judgement) en onderhandelingen de prijs van € 2 miljoen bepaald. Het is niet reëel om deze te delen door het aantal m2 om een gemiddelde m2-prijs te bepalen omdat er ook dijkpercelen meetellen. De hoogheemraad zal in de toekomst voorstellen voor verkoop onroerend goed vertrouwelijk voorzien van meer achtergrondinformatie. De dijkpercelen waren onderdeel van een bedrijf dat door Rijnland is gekocht en dus eigendom van het project. Deze worden nu weer verkocht. Zeggenschap VV: de VV heeft haar positie al bepaald bij de vaststelling van het taakstellende budget voor de realisatie van de Nieuwe Driemanspolder. In de projectbegroting was de aan-en verkoop van gronden opgenomen. Het college is gehouden aan het formele besluit van de VV over de verkoop. Voor ligt dan ook een besluit binnen de door de VV indertijd vastgestelde kaders. *Derde termijn* De heer **Van Dunné** vraagt of de taxatierapporten en overige onderliggende stukken alsnog beschikbaar zijn voor de VV. De **voorzitter** antwoordt bevestigend, zij het vertrouwelijk. De VV heeft overigens altijd recht op stukken. Hij laat de wijze waarop deze beschikbaar worden gesteld over aan de portefeuillehouder. Vervolgens concludeert de **voorzitter** dat de VV instemt met de verkoop.	**Toezegging**
5.04.	**Rekenkamercommissie (ter kennisneming)** De vooraf door de heer Roorda schriftelijk ingediende vragen zijn schriftelijk door de Rekenkamercommissie beantwoord (in kopie aan de VV gemaild en in iBabs toegevoegd), aldus de **voorzitter.** De heer **Roorda** preciseert dat hij een aantal kanttekeningen plaatste bij het reglement van orde van de Rekenkamercommissie. Hij constateerde dat een aantal zaken op gespannen voet lijkt te staan c.q. strijdig lijkt te zijn met de verordening van de VV en dat de geheimhouding mogelijk in strijd zou kunnen zijn met de Waterschapswet. Vandaar het verzoek aan de Rekenkamercommissie om deze punten kritisch te bezien. Op basis van het artikel in de Verordening dat bepaalt dat de Rekenkamercommissie verantwoording dient af te leggen over de werkzaamheden (inclusief een financiële verantwoording), vindt de heer Roorda het niet afdoende om dit punt alleen ter kennisneming af te doen. Het punt is ter besluitvorming geagendeerd en 'besluiten van iets kennis te nemen' kan worden uitgelegd als 'stilzwijgend instemmen met'. Vandaar het verzoek de VV formeel het jaarverslag van de Rekenkamercommissie (inclusief de financiële verantwoording) ter besluitvorming voor te leggen, zodat de verantwoording ook formeel kan worden afgesloten. De heer Roorda is benieuwd naar de visie van zijn mede VV-leden. De heer **Van Dijk** kan zich vinden in de brief van de CU-SGP aan de Rekenkamercommissie en dankt deze commissie voor de zeer snelle beantwoording. Ook hij vindt dat het onderwerp een formele afsluiting verdient. Immers, de Rekenkamercommissie is ingesteld door de VV zelf en het is	

	VERSLAG	ACTIE
	vanzelfsprekend dat de VV ook een oordeel velt over de inbreng van de Rekenkamercommissie en de leden bedankt. De heer **Mooren** wil van de voorzitter van de Rekenkamercommissie weten in hoeverre diens reguliere functie bij Rijkswaterstaat het opstellen van het toegezegde rapport bemoeilijkt. De heer **Van Dunné** vond de beantwoording door de Rekenkamercommissie op de vragen van de CU-SGP zeer verhelderend. De VV heeft de Rekenkamercommissie hard nodig en soms is het fijn om gecontroleerd te worden. Financiële vergoeding: de VV zou deze wat de PvdA betreft moeten vaststellen maar in het stuk staat dat dit aan het college is. De fractie vindt evenwel dat deze door de VV moet worden bepaald aan de hand van een voorzet van het college. De heer **Schols** sluit zich aan bij de CU-SGP en de PvdA. Hij is eveneens van mening dat de VV de vergoeding moet bepalen en niet het college. Hij stelt voor om in het verlengde van deze voorstellen de stukken desnoods tijdens deze VV-vergadering onder voorbehoud goed te keuren. De heer **Pieters** (voorzitter RKC) ziet geen enkel probleem met zijn positie bij Rijkswaterstaat waar hij contractmanager is voor tunnel(renovaties). Hij heeft zijn taken voor de Rekenkamercommissie van Rijnland met Rijkswaterstaat besproken en er is geen sprake van een knelpunt. Een en ander is ook schriftelijk vastgelegd. Vergoeding: de Rekenkamercommissie heeft een passage over de hoogte uit de verordening overgenomen. In het eigen reglement zal de Rekenkamercommissie een betere koppeling leggen tussen het reglement van orde en de verordening (‘maar er zit niet echt licht tussen beide’). De **voorzitter** beklemtoont dat de VV de vergoeding vaststelt, maar dat de administratieve afhandeling bij het college berust. Suggestie CU-SGP decharge ja/neen dan wel een bredere afsluiting: de Rekenkamercommissie is door de VV als onafhankelijke commissie ingesteld en kan zelf bepalen op welke wijze men de stukken weegt: men kan deze al dan niet met instemming of anderszins vaststellen of er kennis van nemen. De Rekenkamercommissie bepaalt haar eigen onderzoek. Het budget voor de Rekenkamercommissie berust niet bij de commissie zelf maar bij het college van D&H (en vervolgens bij het hoofd bestuurszaken) dat daarover verantwoording aflegt aan de VV. De VV kan dus geen financieel decharge verlenen. De **voorzitter** adviseert de VV dan ook om met instemming kennis te nemen van de stukken. De heer **Roorda** schreef ‘decharge’ bewust tussen haakjes omdat hij besefte dat het een privaatrechtelijk begrip is. Maar in de verordening zelf staat dat er verantwoording moet worden afgelegd door de Rekenkamercommissie aan de VV zodat zijns inziens ook moet worden vastgelegd dat de VV die verantwoording afdoende vindt. De bewoordingen zijn van ondergeschikt belang. Zodoende kan de Rekenkamercommissie zich ook gesteund voelen door de VV na hun verantwoording. De **voorzitter** stelt voor te besluiten dat de VV van het hoogheemraadschap van Rijnland met instemming kennis heeft genomen van de door de Rekenkamercommissie voorgelegde stukken. De VV gaat unaniem akkoord met deze formulering die, aldus de **voorzitter**, door de Rekenkamercommissie kan worden gezien als een compliment van de VV. De heer **Pieters** (voorzitter RKC) memoreert dat 2020 een roerig jaar was voor de nieuwe leden van de Rekenkamercommissie maar stelt dat de commissie desondanks in een relatief korte periode het nodige heeft bereikt. Hij kijkt uit naar het eerste onderzoek in 2021 en de terugkoppeling daarover aan de VV.	
6.	**NOTULEN VAN DE VV-VERGADERING VAN 18 NOVEMBER 2020**	
	De **voorzitter** merkt op dat een tekstwijziging van mevrouw Boomsma en van de heer Van Dijk zijn verwerkt. Tevens zullen de initialen van de heer Van Dunné worden gecompleteerd. De notulen worden met deze tekstuele wijzigingen vastgesteld. De heer **Schols** deelt mede nog een tekstuele aanpassing te hebben op het verslag. Met instemming van de vergadering stelt de **voorzitter** voor deze alsnog per mail in te leveren, zodat het verslag kan worden aangepast. De heer **Knapp** complimenteert de notulist met het goede, beknopte en zeer leesbare verslag van de uitgebreide algemene beschouwingen. De **voorzitter** betrekt de overige vaste notulisten bij deze pluim en zegt dat Rijnland ook in de toekomst vasthoudt aan de schriftelijke verslaglegging (‘dat doen we al eeuwenlang en is onderdeel van onze geschiedenis’).	

	VERSLAG	ACTIE
	Overzicht Toezeggingen: het overzicht wordt ter kennisgeving aangenomen.	
7.	**RONDVRAAG**	
	Er zijn geen vragen.	
8.	**BEELDVORMINGSNOTA'S**	
8.a.	**Gebiedsontwikkeling Valkenburg** Hoogheemraad **Fierens** leidt de presentie kort in. Rijnland is inmiddels aanbeland in de oordeelsvormende fase van het BOB-proces (beeldvorming – oordeelsvorming – besluitvorming). In een aantal stappen wordt gepreludeerd op de te nemen besluitvorming. Het is de bedoeling dat de VV haar eventuele wensen voor het vervolg doorgeeft. Inmiddels ligt het bestemmingsplan Valkenburg ter inzage. Namens Rijnland is de heer Bol ambtelijk betrokken bij het project en hij zal een korte presentatie geven. Doel van het project: de inrichting van een robuuste en klimaatbestendige wijk. Hoewel er slechts over één onderdeel wordt gepreludeerd op een besluit, acht de **hoogheemraad** een bredere uitleg zinvol. Rijnland werkt samen met Dunea, de gemeente Katwijk en een tweetal projectontwikkelaars. Om klimaatbestendig te kunnen bouwen dient het basissysteem op orde te zijn (waaronder de waterstaatkundige inrichting). Daarin is voorzien. Met projectontwikkelaar RVB is overeengekomen dat de wijk op boezemniveau wordt gerealiseerd en dat overigens ook de KEUR van Rijnland volledig wordt nageleefd. De besluitvorming valt onder de bevoegdheden van D&H (pijler 1). De tweede pijler is de nieuwe sanitatie en de derde het warmte-en koudeconcept. Het project past binnen het coalitieakkoord van Rijnland en gaat over: duurzaamheid, circulariteit, klimaat-adaptief bouwen en is tevens een 'living lab'. In januari 2021 wordt de VV gevraagd of Rijnland een actieve bijdrage wil leveren aan de nieuwe sanitatie en of de VV bereid is daarvoor extra middelen beschikbaar te stellen. Inmiddels lopen er diverse studies naar een aantal opties. Rijnland zal overigens op dit moment niet zelf een ondernemende rol op zich nemen als 'warmte-en koudebedrijf'. Mocht de VV dit alsnog wensen, dan zal daarover een apart besluit moeten worden genomen. Het onderzoek wordt uitgevoerd door Dunea en de gemeente Katwijk. Rijnland staat aan de lat voor het nieuwe sanitatie-systeem: het scheiden aan de bron. De heer **Bol** geeft vervolgens uitleg bij de technische aspecten (vanaf dia 4) van het in het haalbaarheidsonderzoek bekeken sanitatie-concept. Doel is om de hele keten van het watersysteem te sluiten, zodat het regenwater niet wordt afgevoerd, maar wordt benut en het afvalwater van woningen wordt gescheiden aan de bron en gezuiverd en hergebruikt. Rijnland heeft geen winstoogmerk met nieuwe sanitatie. De voordelen zitten met name in duurzaamheid en maatschappelijke waarde (zoals toekomstbestendige woningen). Ook wordt er steeds schaarser drinkwater bespaard. Het concept biedt mogelijkheden voor flexibele aanpassingen in de toekomst. Hoogheemraad **Fierens** gaat in op de kosten. Het nieuwe systeem (vasthouden van grijs water in de wijk) betekent over 30 jaar een meerprijs van € 2 miljoen in de Rijnland-exploitatie ten opzichte van de traditionele systematiek (die gezien de complexiteit van de locatie waarschijnlijk prijziger zou uitvallen dan waarmee nu is gerekend). In het verleden is reeds gesproken over de ondernemende rol van Rijnland in een warmtebedrijf. Dunea is de belangrijkste trekker. Momenteel wordt door diverse partners onderzocht of er een eigendoms- en financieringsstructuur voor een warmtebedrijf kan worden opgericht (Rijnland staat hierbuiten, hoewel dit formeel nog moet worden besloten door de VV). De eerste fase omvat de ontwikkeling van 3.500 woningen en vergt 8 jaar. Fase 2 omvat de grotere huizen en vergt een duurdere infrastructuur en zal vrij zeker ook energie uit afvalwater vergen. Te zijner tijd kan de Rijnland alsnog besluiten over toetreding tot een warmtebedrijf. Rijnland wil de aanleg en het beheer/onderhoud van de infrastructuur graag samen met partners realiseren. Bij de start van het project was er sprake van één concept, maar inmiddels is warmte-koude bij Dunea ondergebracht en kan Rijnland ook geen geld meer verdienen via het warmte-koudebedrijf om daarmee de sanitatie te kunnen betalen. Over de aanleg van rioleringen wordt overlegd met Katwijk en daarvoor heeft de hoogheemraad de visie van de VV nodig. *Vraagstuk besluit 1:*	

	VERSLAG	ACTIE
	‘Wil Rijnland, samen met andere partners, een actieve rol gaan spelen in een nieuw sanitatie-concept in Nieuw Valkenburg en is het bereid daarin ook extra te investeren, te weten € 2 miljoen over 30 jaar exploitatie?’ De heer **Revet** is blij dat er meer aandacht wordt besteed aan ‘grijs water’. Is in het sanitatie-concept gekeken naar individuele opslag voor lokaal gebruik? Het rechtstreeks terug laten vloeien naar de gebruiker heeft voordelen en spaart het aanleggen van een apart net uit. De heer **Van der Plas** stemt in met de investering van € 2 miljoen in de sanitatie. Katwijk is al geruime tijd hemelwater aan het scheiden van rioolwater en deze investering van het waterschap kan door de gemeente worden opgevat als een eerste beloning. CU-SGP sluit zich aan bij de kanttekeningen van de heer Revet en verwijst naar een opmerking tijdens de rondleiding op het gemaal in De Waarderpolder (over de noodzaak van regenwater voor het schoonspoelen van de riolen). Hoe zit het met het ‘zwarte water’? Een recente studie wees uit dat een warmte-terugwininstallatie in riool in de kelder, waarmee uit het rioolwater energie kan worden opgewekt voor de betreffende woning. De CU-SGP steunt het voorliggende en innovatieve plan dat goed aansluit op het eigen verkiezingsprogramma. Mevrouw **Corbey** is het van harte eens met deel 1 van de vraag. Uiteraard moeten ook alle nadelen nauwlettend worden gevolgd. Uiteindelijk vergt de inzet van Rijnland over 30 jaar slechts een gering bedrag, maar de fractie vraagt zich wel af waarom Rijnland überhaupt moet betalen? Het betreft een nieuwe woonwijk met nieuwe huizen (deels met een bovengemiddelde koopprijs). Dus waarom moet het waterschap gaan betalen voor de sanitatie in die woningen? De bewoners profiteren aanzienlijk en zouden wat de PvdA betreft best € 400 extra kunnen bijdragen. De fractie kan zich vinden in medefinanciering voor de sociale huurwoningen of huizen tot een bepaalde verkoopprijs. De heer **W. de Vries** is het eens met de PvdA wat betreft de meerkosten. Zijn het meerkosten die Rijnland op zich neemt om te investeren in een stukje sanitatie? Er wordt gesteld dat er lokaal zal worden gezuiverd, maar naar beste weten van de heer De Vries is lokaal zuiveren met helofytenfilters overal mislukt vanwege de hoge onderhoudskosten. In principe is de aanleg van de riolering tot aan het hek van de zuivering een taak voor de gemeente, ook al wordt er gezocht naar vormen van samenwerking. Het project wordt gepresenteerd als ‘nieuw sanitatie-model’ maar in feite bestaat het al, zie de oude beerputten. De heer **Van der Poel** sluit zich aan bij de vragen van de PvdA en de heer W. de Vries. Het grijze water wordt gescheiden en gezuiverd voor hergebruik in de wijk. Vraag: kunnen ter plekke ook medicijnresten worden verwijderd? Voor het zwarte water worden pilots ingericht op de waterzuiveringen. Mevrouw **Dewkalie** betoont zich een groot voorstander van dit concept voor sanitatie, met name omdat het versneld afvoeren van zoet water naar zee hiermee wordt voorkomen. WN ziet wel graag meer aandacht voor de biodiversiteit en de ecologische waterkwaliteit en wil weten hoe en wanneer de VV hierop haar invloed kan doen gelden. Op wijkniveau worden medicijnresten verwijderd: graag nadere uitleg. WN is het eens met de voorgestelde financiering en sluit zich aan bij de vragen van de PvdA op dit vlak. De heer **Knapp** kan het eerste deel van de vraag positief beantwoorden en de VVD sluit zich grotendeels aan bij de opmerkingen van de PvdA. Is het niet verstandig om de voordelen concreter inzichtelijk te maken en daarbij niet alleen uit te gaan van het nieuwe sanitatie-concept maar ook te kijken naar kansen en mogelijkheden in de wijk in bredere zin en de eventuele rol voor Rijnland? Het waterschap kan bijvoorbeeld zijn deskundigheid beschikbaar stellen op het vlak van aquathermie, waarbij opgemerkt wordt dat andere partners (huishoudens en gemeenten) vooral profiteren van de voordelen. De VVD kan zich dan ook voorstellen dat deze partners een (financiële) bijdrage leveren richting Rijnland wat betreft de toepassing van het nieuwe sanitatie-concept. De fractie adviseert om een businesscase-variant op te stellen met de concrete voor- en nadelen. Dus: geef aan wie waarvan profiteert c.q. de nadelen ondervindt. Geef ook aan wat de risico’s zijn en waar de kosten daarvan eventueel worden belegd. De VVD ziet veel kansen, niet alleen op het vlak van sanitatie. Een breder beeld draagt bij aan een goede discussie binnen de VV en een weloverwogen beslissing. De heer **Van Dunné** sluit zich geheel aan bij de vragen van zijn fractiegenote, mevrouw Corbey. Tussenconclusie van de **voorzitter:** de fracties ondersteunen een actieve rol van Rijnland binnen de ‘nieuwe’, gescheiden, sanitatie van harte en de vragen/bedenkingen concentreren zich op de financiële bijdrage van Rijnland. Hoogheemraad **Fierens** benadrukt dat de nieuwe sanitatie deel uitmaakt van het klimaatbestendig inrichten van de wijk. Financiën: hoewel € 2 miljoen extra over 30 jaar overwegend niet als een enorm	

	VERSLAG	ACTIE
	bedrag zal worden beschouwd, is Rijnland kritisch over de besteding van elke euro. Maar het project sluit aan op het coalitieakkoord en innoveren kost nu eenmaal geld. Elk van de vijf partners staat voor de eigen bijdrage: Katwijk betaalt de riool, Rijnland het zuiveren, Dunea zorgt voor het eigen drinkwater, etc. Katwijk staat voor aanzienlijk hogere kosten. De subsidiemogelijkheden worden door Rijnland in kaart gebracht. Interruptie de heer **Van der Plas**: de kosten voor de dubbele riolering liggen aanzienlijk hoger dan het bedrag dat de hoogheemraad nu noemt. De **voorzitter** roept de aanwezigen op om de exacte bedragen zo veel mogelijk buiten beschouwing te laten gezien de vertrouwelijke aard. Hoogheemraad **Fierens** vervolgt dat Rijnland de kosten voor het zuiveren moet betalen. De zuiveringsheffing is gebaseerd op het solidariteitsprincipe en daarvan mag niet worden afgeweken op basis van de wet. Er komt een medicijnrestenverwijderaar in Leiden waarvan de bewoners profiteren, maar waaraan iedereen met de zuiveringsheffing meebetaalt. Dus Rijnland staat aan de lat voor de genoemde € 2 miljoen. Er is al een businesscase opgesteld bij de aanvang twee jaar geleden en deze is inmiddels geüpdatet met vermelding van voor- en nadelen. In de samenwerking wordt de individuele kennis van de vijf partijen gedeeld en zo denkt Rijnland ook mee wat betreft de warmte-koude-sanitatie, zet het waterschap zijn kennis op het terrein van aquathermie in, participeert in de stuur- en werkgroep en investeert in ambtelijk overleg. Rijnland kan in deze tijd ingewikkelde klimaatdoelen niet meer solistisch realiseren. Samenwerking is dus essentieel, ook in de transitie. De hoogheemraad heeft het verzoek om de kosten en de baten nog iets scherper in beeld te brengen ten behoeve van de besluitvorming goed in haar oren geknoopt. Het behoud van zoet water in de wijk ten behoeve van hergebruik is een van de grote voordelen. De heer **Bol** kan niet uitsluiten dat het grijze water medicijnresten bevat, maar het is niet effectief deze hieruit te verwijderen en het concept is hierop ook niet gebaseerd. Dat is wel effectief bij zwart water. Scheiding per woning (dus inclusief hergebruik van grijs water): deze methode is bekend en wordt verder verkend in de alternatieve varianten met een mogelijk groter maatschappelijk voordeel. De problemen met de helofytenfilters zijn bekend, maar inmiddels zijn er wel degelijk verbeterde technieken en is toepassing een haalbaar concept dat prima zou kunnen passen bij de doelstelling van de wijk. Het sanitatie-concept is gericht op de toekomst en duurzaamheid. Dat geldt ook voor het feit dat de wijk op boezemniveau wordt aangelegd en schoon water uit de duinen de wijk wordt ingeleid. Het Valkenburgse Meer dient zo schoon mogelijk te blijven, mede als bron voor drinkwater. Al deze aspecten worden met de partners nog nader bestudeerd. Mevrouw **Corbey** is het eens met de hoogheemraad dat innoveren geld kost en zij vindt het ook geen punt om de kosten gezamenlijk te dragen. De zuiveringsheffing is gebaseerd op solidariteit, maar in dit geval profiteren de bewoners van extra kwaliteit en de PvdA vindt het dan ook logisch dat zij daar zelf voor moeten betalen. In het voorliggende plan is er sprake van een ‘villasubsidie voor bewoners van de wat duurdere huizen’ dus dringt mevrouw Corbey op heroverwegingen. De extra kosten van € 400 per woning kan geen belemmering zijn. De heer **Revet** stelt dat de huidige bewoners niet alleen maar profiteren. Zij moeten immers duur drinkwater afnemen om te sproeien. Vandaar dat de heer Revet zijn hoop heeft gevestigd op de studie naar de mogelijkheden per woning. Overigens is 50PLUS wel voorstander van het sanitatie-concept, maar het voordeel krijgt de bewoner alleen als hij zelf het water opvangt en hergebruikt. De **voorzitter** concludeert dat de actieve rol van Rijnland wat betreft de sanitatie breed gedragen wordt door de VV. Voorts vindt men het wenselijk dat het waterschap vanuit zijn kerntaken bijdraagt aan de bredere maatschappelijke thema’s. Er zijn nog wel wat kanttekeningen waar het de financiering betreft: 1. Is het een reëel bedrag? 2. Is het reëel om dit bij het collectief (en dus ook bij Rijnland) in rekening te brengen? De voorzitter oppert om deze vragen mee te nemen in de voorstellen die te zijner tijd aan de VV worden voorgelegd. Hoogheemraad **Fierens** deelt deze conclusie maar heeft wel wat moeite met de term ‘villasubsidie’. De **voorzitter** begrijpt haar bezwaren maar vindt dat dergelijke beeldende terminologie wel bijdraagt aan een sprankelend debat. Hoogheemraad **Fierens** benadrukt dat er in een groot deel van de wijk sociale woningbouw wordt gerealiseerd. In fase I worden ‘gewone huizen voor gewone mensen’ gebouwd. Juist die fase is wezenlijk voor het concept. In fase II worden de duurdere woningen (met meerkosten) gebouwd. Zij kan zich voorstellen het vraagstuk financieel, moreel, politiek en bestuurlijk te benaderen vanuit deze	

	VERSLAG	ACTIE
	opdeling, maar zeker niet voor de wijk in zijn totaliteit. Zij kan zich erin vinden dit punt in het vervolg mee te nemen. De heer **Van der Poel** beklemtoont in reactie op de voorzitter dat er alle reden is om na te gaan of en, zo ja, in hoeverre Rijnland voor de kosten moet worden aangeslagen, met name in het kader van de midterm-review en de bezuinigingen. De heer **Knapp** constateert dat veel fracties behoefte blijken te hebben aan informatie op specifieke punten. Voor de VVD betreft dat het verder concretiseren van de voordelen van het nieuwe sanitatie-concept en andere trajecten waarbij Rijnland is betrokken in deze wijk (voorbeeld: als er wordt gemeld dat 'iets misschien kan leiden tot een besparing van drinkwater'). Ook moeten de urgentie, de risico's e.d. duidelijker worden benoemd. Voor instemming door de VVD vraagt de fractie een toezegging van de hoogheemraad. De heer **Van der Plas** stelt dat er 'met een kanon op een mug wordt geschoten'. Als de 5.600 woningen waterschapsbelasting afdragen, zou het Rijnland op jaarbasis € 12 per jaar gaan kosten. Hij benadrukt dat Katwijk al actief water aan het scheiden is zonder dat daar een beloning van het hoogheemraadschap tegenover staat, terwijl het Rijnland ook nog kosten bespaart. De heer **Van Dijk** vindt dat met name de voordelen voor Rijnland centraal moeten staan. In aansluiting op kanttekeningen over kerntaken wijst hij erop dat het waterschap niet gaat over inkomenspolitiek. Hij vindt dan ook dat er niet op voorhand moet worden gediscussieerd over sociale woningen en villa's, maar over de grootste voordelen voor Rijnland tegen de minste kosten. Als blijkt dat Rijnland de meeste voordelen kan behalen door mee te betalen aan villa's, hoeft dat geen beletsel te zijn en de fractie wil dan ook niet nu al op voorhand een categorie woningen afwijzen. Uiteraard dient het waterschap, zoals altijd, op de centen te passen. *Vraagstuk besluit 2:* 'Wil Rijnland een rol spelen in een nieuw bedrijf dat zorg draagt voor de warmte- en koudevoorziening uit aquathermie in Nieuw Valkenburg. En, zo ja, welke?' Hoogheemraad **Fierens** zegt dat D&H van mening is dat Rijnland hierin niet dient te participeren en dat deze werkzaamheden dus dienen te worden overgelaten aan een commerciële partner. De heer **Schols** merkt als eerste op dat de voorzitter tot zijn spijt zijn verzoek om te reageren op besluit 1 kennelijk niet had opgemerkt. Besluit 2: 50PLUS is het eens met een terughoudende opstelling voor Rijnland. De **voorzitter** biedt zijn verontschuldigingen aan: door de veelheid aan berichten en wisselingen van beeldscherm was het verzoek via de chat hem ontgaan. De heer **Van der Plas** kan zich ook vinden in het standpunt van D&H. De heer **Van Dunné** stelt dat de overheid in principe geen ondernemer is en dat hij het dus ook eens is met D&H. De heer **De Mooij** sluit zich hierbij aan: Rijnland is geen warmtebedrijf, ook geen commerciële partij en moet dus gewoon 'lekker een waterbedrijf blijven'. De VVD steunt het principestandpunt van D&H maar vindt wel dat er breder moet worden gekeken dan per punt: het waterschap stelt kennis en kunde ter beschikking waarmee een private partij aan de slag kan en waarvan Katwijk en alle bewoners van Valkenburg profiteren. Dus Rijnland verleent een dienst, aldus de heer **Knapp** die vindt dat Rijnland daarvoor op een andere manier zou kunnen worden gecompenseerd. De heer **Blijleven** sluit zich aan bij het standpunt van D&H. Dat geldt ook voor mevrouw **Dewkalie.** Ook mevrouw **Stoop** is die mening toegedaan, maar ze kan zich voorstellen dat Rijnland (in de toekomst) mogelijk wel de experimentele gelden op zich neemt. De **voorzitter** concludeert dat de op dit moment terughoudende positie van D&H breed wordt gedragen door de VV. Hoogheemraad **Fierens** dankt de VV voor de input en het huiswerk (zoals de juridische aspecten met betrekking tot de € 2 miljoen en de principes daarachter). Zij zal ook de oproep om breder te kijken meenemen, want uiteindelijk staat de stap in het denken over circulariteit, duurzaamheid, de nieuwe vormen van ruimtelijke ordening en het belang van water en groen in een wijk, centraal qua doelstelling.	

	VERSLAG	ACTIE
	Het overstijgt de belangen van Rijnland, de bewoners en de gemeente: het is immers een gezamenlijk belang, mede in het licht van de duurzame ontwikkelingsdoelen.	
8.b.	**Digitale transformatie** Digitale transformatie is in het coalitieakkoord opgenomen, voorzien van een 'behoorlijke ambitie', aldus hoogheemraad **Van Steensel.** Het is een proces dat voortdurend in beweging en ontwikkeling is. Het college vindt het wezenlijk om de VV optimaal mee te nemen en haar input te verzamelen nu er een aantal eerste stappen is gezet. De input zal worden verwerkt in de toegezegde nota 'Visie op digitale transformatie' en het plan van aanpak (met tijdpad). De heer **Van der Kooij** geeft een inleiding, mede aan de hand van een informatief filmpje. Mede door de COVID-19-uitbraak wordt het belang van digitale mogelijkheden alom onderkend. Rijnland zal dit met betrekking tot digitale transformatie flexibel moeten opstellen. Digitale ontwikkelingen zullen ervoor zorgen dat Rijnland binnen 5-10 jaar alle assets voorziet van sensoren waarmee data over hun conditie, processen e.d. zullen worden gedeeld. Deze extra informatie zal worden gebruikt om de installaties en processen, beheer en onderhoud te optimaliseren en komt ook ten goede aan dienstverlening en communicatie. En Rijnland zal op basis van gedetailleerdere informatie het werk effectiever en efficiënter kunnen inrichten. Er zal slimmer met data worden omgegaan (data science), maar ook zal kunstmatige intelligentie steeds vaker worden ingezet ter ondersteuning van slim werken. Rijnland zal zich gaandeweg ontwikkelen tot een data-gedreven organisatie, ingericht op het zo slim mogelijk benutten van deze extra informatie. Digitale transformatie is een middel en geen doel op zich. In de toekomst zal Rijnland steeds meer de processen kunnen aansturen aan de hand van voorspellende informatie. Techniek maakt digitale transformatie mogelijk. Wezenlijk is hoe er wordt ingespeeld op de impact van de digitale transformatie. Digitale transformatie zal het realiseren van de doelstellingen uit het coalitieakkoord en de diverse programma's ondersteunen. Digitale transformatie raakt alle medewerkers én alle processen. Vandaar dat gekozen is voor een opdeling in vijf thema's zodat de aansturing goed kan worden bijgehouden. Slim Rijnland gaat over de inzet van digitale technieken en medewerkers vinden het leuk om digitale innovaties op te pakken. Rijnland heeft al 20 pilots lopen waarbij onder andere gebruik wordt gemaakt van kunstmatige intelligentie. Ook wordt er gebruik gemaakt van een eigen droneteam voor inspecties. Verbonden Rijnland gaat over de dienstverlening en samenwerking in een veranderende maatschappij (zie het digitaal stelsel Omgevingswet en de wijze waarop het waterschap samenwerkt met gemeenten via het Waterportaal). Digitaal Rijnland gaat ook over de cultuurverandering binnen Rijnland, vandaar dat het strategisch personeelsplan zo belangrijk is ten behoeve van een optimale personeelsformatie. Rijnland beschikt over veel ambitieuze (aanstaande) programmeurs die de processen kunnen gaan verbeteren. Digitaal veilig Rijnland gaat over drie belangrijke onderwerpen die scherp moeten worden gevolgd (informatiebeveiliging, privacy en ethiek). De heer **Van der Plas:** 1. Is benieuwd naar de 'quick wins' die als zodanig breed binnen Rijnland worden gezien. 2. Wil weten hoe het proces op een dusdanige manier kan worden ingericht dat ook sceptici willen participeren in de digitale transformatie. 3. Er wordt aangekondigd dat de digitale transformatie leidt tot meer efficiency en een betere kwaliteit. De CU-SGP wil weten hoeveel fte op termijn worden bespaard. Door de digitale technieken is de formatie van Rijnland tot dusverre alleen maar uitgebreid. 4. Graag nog enige uitleg over de wijze waarop Rijnland de digitale veiligheid waarborgt. De heer **Bakker** wil weten hoe Rijnland grip denkt te kunnen houden op de automatisering én informatisering (de VVD ziet dit als een zesde 'paraplu-thema' boven de vijf andere thema's). Voorbeeld: hoe verhoudt het waterschap zich tegenover zijn leveranciers? De afgelopen decennia zijn partijen steeds afhankelijker van elkaar geworden in plaats van minder, wat kan leiden tot onderlinge afhankelijkheden (zo is het niet eenvoudig om te switchen van leveranciers in de automatisering). Hoe gaat Rijnland om met oud en nieuw qua automatisering/informatisering? Rijnland moet dienaangaande een visie ontwikkelen. De volgorde van de thema's geeft het belang aan. De VVD vindt het huidige thema 1 weliswaar belangrijk, maar de automatisering/informatisering van het eigen werkproces is volgens de fractie het allerbelangrijkste. Het werkproces gaat veel data opleveren waarmee Rijnland vervolgens iets moet doen. Daarmee wordt de richting aangegeven van waaruit het waterschap werkt en de VVD acht dit verstandiger dan een richting te kiezen waarin de buitenwereld Rijnland vragen stelt (zoals benadrukt wordt in thema 1) en waarvoor het waterschap vervolgens al dan niet dingen gaat	

	VERSLAG	ACTIE
	ontwikkelen: ‘Wij denken dat dit beter het gevolg kan zijn van de automatisering en informatisering van ons eigen werkproces dan omgekeerd’. De heer **Schols** is enigszins huiverig voor de vervolgstap als met toepassing van algoritmes de processen autonoom worden gemaakt. 50PLUS vindt dat de uiteindelijke beslissing (al dan niet bemalen bijvoorbeeld) altijd door een mens moet worden genomen. Ervaringen uit het verleden hebben voldoende aangetoond dat het autonoom laten draaien van processen grote problemen kunnen veroorzaken. Big data: wat doen we ermee, hoe worden deze beschermd (zie 1984, de dystopische toekomstroman van George Orwell)? Hoogheemraad **Van Steensel** herkent zich in deze laatste waarschuwing. De heer **Roorda** vindt het essentieel dat de menselijke maat niet uit het oog wordt verloren. Zie de grote kloof bij giganten als Amazon tussen de beleidsbepalers en de ‘waterdragers’ die de rotklusjes mogen opknappen. De CU-SGP vindt algoritmes, regelsets, amoreel. Zie waartoe het vasthouden aan regels bij de kindertoeslag heeft geleid. De fractie vindt dit een belangrijk aandachtspunt bij de digitale transformatie. Vraag: wat is nog de toegevoegde waarde van het werk dat te zijner tijd overblijft voor de medewerkers van Rijnland? Stel, dat alle assets van Rijnland aan elkaar kunnen worden gekoppeld in één systeem. Dan is de vraag gerechtvaardigd waarom de grenzen met andere waterschap nog zouden gelden. Immers, waarom zou men dan niet alle systemen in Nederland aan elkaar koppelen onder supervisie van één waterschap voor heel Nederland? De fractie wil dit aspect ook laten meenemen. Tevens vreest de fractie dat als alles met elkaar wordt verknoopt, dit leidt tot een enorm kwetsbaar systeem dat door derden eenvoudig kan worden gesaboteerd/binnengedrongen met onvoorstelbare consequenties. Ook dit vraagstuk verdient een plek in de digitale transformatie. Mevrouw **Corbey** vindt het goed om digitalisering in te zetten daar waar efficiencywinst valt te behalen, maar digitalisering staat niet per definitie daarvoor garant. De PvdA vindt het essentieel dat Rijnland voldoende waterspecialisten in dienst houdt. Voorkomen moet worden dat het accent verschuift naar ICT-specialisten. De PvdA sluit zich aan bij de waarschuwingen van onder anderen de heren Roorda en Schols. Belangrijk aandachtspunt: met de verzamelde data kunnen slimme partijen ‘allerlei mooie dingen doen’ en Rijnland verliest zodoende een bepaalde mate van zeggenschap. De fractie vindt dat vooraf exact moet worden bepaald wat Rijnland wil met de data en hoe deze mogen worden gebruikt. Het is bovendien een gegeven dat veel automatiseringsprojecten van de overheid mislukken. Hoe kan Rijnland voorkomen dat het in zee gaat met ontwikkelaars die achteraf niet blijken te voldoen? Kan Rijnland niet samenwerken met andere waterschappen? Voorts vindt de PvdA dat data altijd open moeten zijn en dat kan in een samenwerking beter worden gegarandeerd. De heer **Van Dijk** wil weten waar de verzamelde data worden opgeslagen, onder welke privacywetgeving deze vallen en of ze eenvoudig kunnen worden geraadpleegd door andere private partijen en/of overheden. Als ze veilig zijn opgeslagen in Nederland, is dat dan op een veilige locatie (dus niet onder NAP, bijvoorbeeld)? Ook de back-up moet op een veilige plek worden opgeslagen. Hoe zit het met de openbaarmaking van de verzamelde gegevens? Zie de wet Open Overheid. Hoe ver moet Rijnland gaan met het vrijgeven van data? Voorkomen moet worden dat er misbruik van wordt gemaakt. Komt er een protocol en hoe worden de afwegingen gemaakt? Met welk doel worden de data verzameld? Rijnland moet niet met een soort sleepnet data verzamelen zonder te weten waarvoor. Idem dito wat betreft de toepassing van nieuwe technologieën en ontwikkelingen: deze moeten niet worden gebruikt zonder te weten waarvoor. De fractie WN vraagt ook aandacht voor de positie van de werknemers van Rijnland en de noodzaak dat het waterschap altijd voldoende deskundigen in dienst moet houden voor het geval de digitale systemen onbruikbaar zijn geworden. Rijnland mag dus nooit 100% afhankelijk worden van sensoren. ‘Algoritmes zijn leuk en aardig en maken keuzes, maar D&H en de VV beslissen’. Ook de heer **W. de Vries** waarschuwt voor het eenzijdig focussen op de zegeningen van digitalisering. De effectiviteit en efficiency van automatisering is de laatste 20 jaar teruggelopen, waarbij hij onder andere verwijst naar automatiseringsprojecten van de overheid waarvan niet kan worden aangetoond dat deze hebben bijgedragen aan een grotere efficiency en effectiviteit. De A&B fractie benadrukt dat de basisinformatievoorziening en -data van Rijnland nog niet eens op orde zijn en de fractie pleit er dan ook voor om deze eerst op orde te brengen, want zelfs op basisvragen moet het waterschap soms het antwoord schuldig blijven. Dus kijk eerst naar je eigen processen en informatiebehoefte binnen Rijnland en richt het systeem robuust in, inclusief de beveiliging. Er gaan zelfs stemmen op om waardevolle gegevens weer op tape op te gaan slaan om hacken te voorkomen. De fractie ziet wel voordelen van	

	VERSLAG	ACTIE
	automatisering, zoals het digitaal vergaderen e.d. Voorts moet de infrastructuur van Rijnland toegerust zijn op de hoeveelheid data die binnenkomt. Ook moet Rijnland beseffen dat de grote Amerikaanse softwareleveranciers feitelijk monopolist zijn en het waterschap naar hun pijpen moet dansen voor updates e.d. Dus: bepaal wat je als organisatie nodig hebt aan data en informatie, houd dat onder je eigen vleugels en denk goed na hoe deze te delen. En denk daarna pas aan mogelijkheden voor koppelingen e.d. Beveiliging: Rijnland is zich er terdege van bewust, aldus de heer **Hoogland**, dat het waterschap alles moet doen om deze optimaal up-to-date te houden. Rijnland is weliswaar professioneel, maar als informatie-beveiligingsorganisatie wel nog in ontwikkeling. Er wordt – zijnde één ICT/I&A-organisatie - samengewerkt met hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard. Rijnland beschikt over een aantal specialisten op het terrein van informatiebeveiliging en kent een 'plan-do-check-act-cyclus', heeft een information-security managementtool aangeschaft ten behoeve van de monitoring en een incident response-system, gekoppeld aan het CERT en meldingen vanuit de NCSC, bewustwording en e-learning voor medewerkers en bestuurders en Rijnland werkt risico gestuurd. Rijnland veronderstelt beter beveiligd te zijn tegen hacken dan gemeenten. De heer **W. de Vries** vraagt of Rijnland bereid is om geen 'losgeld' te betalen voor het geval het waterschap wordt gehackt met het risico dat informatie van de bewoners publiek wordt. De heer **Hoogland** wil deze laatste vraag als niet-bestuurder niet beantwoorden. Maar mocht Rijnland worden gehackt, dan wordt er in de calamiteitenorganisatie opgeschaald (valt onder bedrijfscontinuïteit) en zal dan ook externe deskundigen raadplegen. De **voorzitter** zegt dat hij in een dergelijke situatie onverwijld contact zal opnemen met de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid. Rijnland werkt, aldus de heer **Hoogland,** met een schil van Citrix, die beschikt over een basisveiligheid met een firewall en antivirussoftware e.d. en mits steeds geüpdatet, de nodige bescherming biedt. Voorts heeft Rijnland de beschikking over een reserve-datacentrum buiten de deur. Bij de uitval van gemalen, bijvoorbeeld, kan Rijnland deze zonder de systemen weer opstarten. Het calamiteiten-bestrijdingsplan bedrijfscontinuïteit wordt momenteel geüpdatet. Wet- en regelgeving (wat betreft veiligheid): voor alle overheden is de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) van toepassing. Hierin worden de eisen voor informatieveiligheid beschreven. Voorts organiseert het waterschap soms een pilot met externe deskundigen. De heer **Bakker** vult aan dat alles wat Rijnland doet met data onder datawetgeving valt (en het auteursrecht met zeer heldere regels). De heer **Van der Kooij** is het met de VV eens dat de ethische aspecten van belang zijn. Er bestaan Europese conceptrichtlijnen voor het gebruik van data en Rijnland onderzoekt in hoeverre deze zullen worden overgenomen. Er is al geoefend aan de hand van een model en zodoende zijn ethische aspecten in beeld gebracht. Het thema wordt dus meegenomen in de visienota en het uitvoeringsprogramma. De digitale transformatie wordt met alle waterschappen opgepakt in het Waterschapshuis (programma data-science, wetgeving, leerlijnen en het delen van innovaties). De heer **Van der Kooij** is ervan overtuigd dat dat veel effectiever en efficiënter kan. Ook kan de klanttevredenheid stijgen. Rijnland heeft samen met Schieland en Delfland een innovatieprogramma opgestart. De oproep van de fractie A&B om te beginnen met de eigen processen wordt al toegepast. In 2021 zal de secretaris-algemeen directeur de kernprocessen nalopen op data (en deze waar nodig op orde brengen). Intussen wordt geïnventariseerd welke data Rijnland nodig heeft om nieuwe technieken te zijner tijd te kunnen implementeren. Het is inderdaad noodzakelijk om na te denken over de grenzen die gesteld moeten worden aan de toepassing van kunstmatige intelligentie en ook blijft de mens nadrukkelijk aan het roer staan. De menselijke maat wordt nadrukkelijk bewaakt en het waterschap wil het 'oude werk' niet afstoten en alleen maar ICT-deskundigen aanstellen. Er moet een balans worden gevonden tussen diverse skills. Relatie met I&A: digitale transformatie is op zich I&A-gerelateerd. Het waterschap bepaalt gezamenlijk welke toepassingen al dan niet worden gerealiseerd. Rijnland doet het nu omdat het kan, niet omdat het moet, maar deze volgorde moet snel worden omgedraaid en gekoppeld aan de processen en bestuursprogramma's van wat is het doel, wat wordt bereikt. Om aan de hand van een lean-businesscase daarnaar toe te werken om voortaan dingen te gaan doen omdat die insteek helpt, omdat het moet, niet alleen maar omdat het kan. Daarmee wordt ook de hoeveelheid te gebruiken data bepaald. Hoogheemraad **Van Steensel** ziet de 'quick wins' vooral in de basistaken (omschakeling van correctief naar preventief onderhoud). Er worden data verzameld die vervolgens door de medewerkers moeten	

	VERSLAG	ACTIE
	worden vertaald naar de uitvoeringsprogramma's (en de prioritering). Ook al zal een computer storingen melden en aangeven wat te doen: de deskundige medewerker is altijd degene die de beslissing neemt. Tot dusverre doen alle medewerkers die betrokken zijn bij de assets, mee, met name omdat zij de voordelen van het verzamelen van data in de praktijk zien. Bovendien kunnen medewerkers desgewenst gebruikmaken van een begeleidings- en opleidingsprogramma dat menselijk gericht wordt ingezet. Voor diegenen die zich niet thuis voelen in deze materie, wordt een andere functie gezocht. De portefeuillehouder zegt dat Rijnland de koppeling tussen mens en techniek goed bewaakt en erop toeziet dat de deskundigheid in huis blijft. Afhankelijkheid van leveranciers: dit onderwerp wordt nadrukkelijk met collega's besproken in het Waterschapshuis. De portefeuillehouder is het volstrekt eens met de oproep om eerst de eigen werkprocessen op orde te hebben. Daaraan wordt ook hard gewerkt (vergt wel de nodige tijd). De extra thema's die zijn geopperd, worden meegenomen. Rijnland probeert te besparen en wil ook efficiencywinst behalen, maar er worden geen toezeggingen gedaan die niet kunnen worden waargemaakt. Het college streeft naar het behoud van goede kwaliteit maar kan nog niet aangeven hoeveel er bespaard zou kunnen worden. Om het uit de hand lopen van kosten te vermijden, zal streng op de kosten worden gelet. Ook door samenwerking wordt gepoogd om debacles te voorkomen. Veiligheid en ethiek komen terug in de nota. *Tweede termijn* De heer **De Mooij** herhaalt de vraag wie eigenaar wordt van de data: heeft Rijnland keuze in het format? Het komt voor dat, nadat een bepaald pakket is aangeschaft ,blijkt dat het niet mogelijk is om daarop ook andere software te draaien (vanwege de wijze van opslaan), waardoor men vastzit aan deze een leverancier en niet elders uitbreidingen kan aanschaffen. Voorts dringt de CDA fractie erop aan om te borgen dat een back-up altijd fysiek wordt opgeslagen op een andere server, bijvoorbeeld bij Rijnland zelf, voor het geval de 'cloud' wegvalt. De gegevens moeten dubbel worden opgeslagen. Wat doet Rijnland voorts met oude data? De fractie wil graag een inventarisatie van de diverse systemen van Rijnland en wil weten of deze niet in één keer kunnen worden overgezet naar een nieuwer format, zodat het waterschap zich niet op termijn genoodzaakt ziet om oude floppy's te moeten gaan uitlezen. Loopt er nog een oud systeem op DOS op een zuivering, bijvoorbeeld? De heer **Bakker** vindt de vijf thema's aansprekend en inhoudelijk, maar de VVD blijft van mening dat daarboven een overkoepelend 'meta-thema' moet worden ingericht over vraagstukken als: hoe gaat Rijnland om met de leveranciers, welke kennis is nodig om als gelijkwaardige gesprekspartner op te kunnen treden, hoe zit het met oud en nieuw, e.d. In de prioritering van de keuzes dient te worden opgenomen welke stappen de meeste bezuinigingen zouden kunnen opleveren. Veel vragen zouden wat de VVD kunnen worden aangepakt door opnieuw te gaan kijken naar een data- en procesmodel voor Rijnland. Suggestie: moet dat misschien opnieuw worden opgesteld? De heer **Schols** beantwoordt de twee gestelde vragen als volgt: 1. 50PLUS kiest voor deze optie: 'Rijnland maakt zijn eigen afwegingen en stelt zijn eigen prioriteringen vast'. 2. 50PLUS kiest voor deze optie: 'We willen zo veel mogelijk digitale innovaties implementeren om ons werk zo efficiënt en effectief mogelijk uit te blijven voeren'. Overigens adviseert 50PLUS om een back-upsysteem niet in een kelder te plaatsen vanwege de kans op waterschade. De heer **De Mooij** waarschuwt Rijnland voor eventuele forse boetes op overgebruik van licenties. Het risico daarop bestaat met name in de testfase. Advies: bepaal bij de aanbesteding dat Rijnland de eerste maanden geen boete voor overgebruik wordt opgelegd. Heeft Rijnland een data- en procesmodel? De heer **Marseille** legt uit dat Rijnland onder architectuur werkt, waarmee wordt bereikt dat alle veranderingen - opgenomen in de besturing – beheerst worden uitgevoerd ('security and privacy by design'). Van elke verandering wordt eerst nagegaan wat de gevolgen zijn voor de veiligheid en privacy. Hoogheemraad **Van Steensel** concludeert: Vraag I: dat de VV voorkeur uitspreekt voor uitgangspunt 2: 'Rijnland maakt zijn eigen afwegingen en stelt zijn eigen prioriteringen vast', maar tevens het belang van samenwerking onderstreept. Vraag II: dat de VV een voorkeur heeft voor uitgangspunt 2: 'We willen zo veel mogelijk digitale innovaties implementeren om ons werk zo efficiënt en effectief mogelijk uit te blijven voeren'.	

	VERSLAG	ACTIE
	Zij neemt alle overige kanttekeningen en adviezen mee om te verwerken in de nota en het uitvoeringsprogramma, waarop de VV dan weer in het voorjaar van 2021 kan reageren, en dankt de VV en de betrokken medewerkers voor hun waardevolle inbreng.	
9.	**SLUITING**	
	Nadat de **voorzitter** alle VV-leden en medewerkers fijne feestdagen heeft gewenst, sluit hij de vergadering om 16.55 uur.	

Vastgesteld, 27 januari 2021

R.A.M. van der Sande
voorzitter,

M. Middendorp
secretaris,